

Şerrin Allah'tan olması ne demektir?

Orhan Kenan: “Hayrın ve şerrin Allah'tan olduğuna iman, imanın yedinci şartı mıdır? Yoksa kadere imanın bir açıklaması mıdır?”

Havva Hanım: “Hayrın ve şerrin Allah'tan olduğu, kaza ve ata ile mi ilgilidir? Yani “hayır, ata” “şer, kaza” mı oluyor? Yoksa bu her şeyi Allah'ın yarattığını mı ifade eder?”

İKİ ZIT MEFHUM

Hayrın ve şerrin Allah'tan olduğu meselesi, kadere iman esasının içinden bir mefhumdur. Yani kadere iman etmemiz, hayrın ve şerrin Allah'tan olduğunu teslim etmemizi gerektirir. Dolayısıyla imanın yedinci şartı değil, altıncı şarttan olan kadere imanın bir gereğidir. Yani hayrı ve şerri Allah'tan bilmeyenin, meselâ hayrı kendinden bilen veya şerri düşmanından bilen kadere imanı sıkıntılıdır.

Hayrın ata, şerrin kaza olduğu ise genel itibariyle doğrudur. Bununla beraber bazen şer de ata olabiliyor. Yani neticede hayır getiren bir şer için neticesinin ata olduğu söylenebilir.

Hayır ve şer iki zıt mefhumdur. İnsanlar hayrı severler, şerden kaçarlar. Hayırdan hoşlanan insan eğer kadere iman etmemişse veya imanı zayıfsa hayrı kendinden bilir ve şükürden uzaklaşır. Oysa hayrın tamamı Cenab-ı Allah'a aittir. Hayrı emreden, hayrı yaratan, hayırda olmamızdan razı olan ve hayır konusunda bize yardımcı olan bizzat Cenab-ı Allah'tır. Üstad Bediüzzaman Hazretleri'nin ifadesiyle, “hasenatı isteyen, iktiza eden rahmet-i İlâhiye ve icad eden kudret-i Rabbaniyedir. Sual ve cevab, dâî ve sebep, ikisi de Hak'tandır. İnsan yalnız duâ ile, iman ile, şuur ile, rıza ile onlara sahip olur.” 1

Nitekim Kur'ân'da da şöyle buyrulur: “Sana ne iyilik gelirse Allah'tandır. Sana ne kötülük gelirse kendi nefsendendir.” 2

ŞER KİME AİTTİR?

Âyette başımıza gelen kötülüğün sorumluluğunun nefsimize ait olduğu söyleniyor. Şerrin Allah'a ait olmasının bu âyetle zıddiyeti yoktur. Çünkü şerri yaratmakla şerri kazanmak aynı şey değildir. Bediüzzaman'ın veciz ifadesiyle, "Kisb-i şer şerdir; halk-ı şer, şer değildir." 3

Şerri yaratmak Allah'a aittir. Fakat Allah bundan mesul değildir. Çünkü Cenab-ı Allah yaratıcıdır. Ve şerri şer olsun diye, kötülüğü kötülük olsun diye yaratmaz. Hastalığı insanlar üzulsün diye, belâyı insanlar ezilsin diye, ateşi insanlar yansın diye, suyu insanlar boğulsun diye, ölümü insanlar ağlasın diye yaratmaz. Bütün bunların ve daha birçok şer bildiğimiz şeylerin birçok yaratılış hikmeti vardır. Hepsi de hayırdır.

Bediüzzaman bunu şöyle açıklıyor: "Yağmurun gelmesinin binlerle neticeleri var, bütünü de güzeldir. Sû'-i ihtiyarıyla bazıları yağmurdan zarar görse, "Yağmurun icadı rahmet değildir" diyemez; "Yağmurun halkı şerdir" diye hükmedemez. Belki sû'-i ihtiyarıyla ve kesbiyle onun hakkında şer oldu.

Hem ateşin halk'ında çok faideler var; bütünü de hayırdır. Fakat bazıları sû'-i kesbiyle, sû'-i istimaliyle ateşten zarar görse, "Ateşin halkı şerdir" diyemez. Çünkü ateş yalnız onu yakmak için yaratılmamış; belki o, kendi sû'-i ihtiyarıyla, yemeğini pişiren ateşe elini soktu ve o hizmetkârını kendine düşman etti." 4

İNSAN YAPTIKLARINDAN TAMAMEN MESULDÜR

İnsan hür irade sahibidir. Buna irade-i cüz'îye denmiştir. Yaptıklarını hür iradesiyle yapar. Kader onu baskı altına almaz. Dolayısıyla yaptığı şerden tamamen mesuldür.

Şerden sorumlu olduğumuzda, günahkâr oluruz. Sorumlu olmadığımızda günah yoktur. Yani tedbir almamıza rağmen şer gelmişse Allah bizi o şerden affeder. Ama tedbir almamışsak veya kasten söz konusu şerri işlemişsek sorumlu bizizdir.

Şer tamamen semavî ise, sabretmeli ve kimseyi itham etmemeliyiz. İtham edecek kendimizi itham etmeli ve bundan ders çıkarmalıyız. Bunu kusurlarımıza kefarete saymalı ve kadere küsmemeliyiz. Bilâkis şükretmeliyiz. Çünkü neticede affa uğramak güzeldir.

Fazla ağır gelse Allah'a sığınmalıyız.

Dipnotlar:

1- Sözler, s. 525.

2- Nisa Sûresi: 79.

3- Sözlür, s. 525; Lem'alar, s. 159.

4- Mektubat, s. 55.